

ČTYRY DOBY

I

SKRZE GOTICKÁ, MALOVANÁ OKNA ZÁMECKÉ KAPLE svítí měsíc. Zážehy různobarevného světla kladou se na mosaikovou podlahu, polívají krásný list vysokých fikusů, stojících podél zdí, odrážejí se od stěn, potáhnutých granátovým, stříbrem protkaným aksamitem.

V čele kaple je oltář, pozůstávající z sousoší, rukou umělcovou vytvořeného, z mramoru kararského. Je to Kristus a Maří Magdalena. Kristus, krásná, vznešená postava, sedí, zahalen v malebné záhyby roucha, dolů splývajícího; Magdalena, vlnadná to krása, klečí k jeho nohous přitulena, tvář, v níž se jeví neobmezená láska a oddanost, majíc obrácenou k němu. Pohled Kristův je upřen na ni, útrpnost a láska jeví se v jeho tváři, ret jako by šeptal jemná slova.

Dvěře se tichounko otvírají a do nich vstupuje mladinké děvče, jasného čela i obličje. Ostýchavě ohlíží se kolem sebe, pak sepnouc nábožně ruce, se sklopeným okem kleká před obrazem na zem. – Modlí se! –

Tu se ozve blíže okna, v zahradním křoví, klokot slavíka. Zpívá své družce ukolíbavku. Vždy sladčeji a sladčeji zaznívá píseň jeho. Chvějou se listy fikusů, chladným mramorem proudí krev. Z útlých nader děvčete vyvinou se vzdechy.

Vroucněji a vroucněji se modlí! – To nejsou již slova naučená, modlitby prosby a díků, to jsou slova nejhoroucnějšího zbožňování, jež se vyprýštují co vřící zdroje zhloubí čisté duše. – K Němu je zrak její obrácen, k Němu zdvíhá sepnaté ruce; blížeji a blížeji k Němu lne a již klečí vedle Magdaleny. Útlé její rámě otáčí se kol sklenuté šíje krásné

ženy, čelo, čisté, bílé co lupen z květu vodní růže, opírá se o vlny bohaté vlasu jejího.

„Ty svatá, naplň srdce moje milostí tvou, abych došla milosti Jeho!“ šeptá vroucně a zdá se jí, jako by oživilo se bělostné rámě, jako by ním přitisknuta byla k vnadným nadrám, k horoucímu srdci milostiplné ženy. Srdce se děvčeti chvěje, roztoužené oko obrací se k tváři Jeho vznešené. Vidí se jí, jak by ret Jeho mile se usmíval a oko s nevyslovnou láskou na ní dlelo. Děvče bledne a rdí se, objímá kolena jeho, a pod vroucími polibkami měkne mramor.

Tvář skrývá se do malebných záhybů bílého roucha, skrápějíc ho slzami. Proč pláče děvčátko? – Ona to neví! – Jsou to slze nevědomé, svaté touhy! –

Děvče nemá pokoje v malé své světničce; ven ji to vábí do tiché, májové noci. – Srdce jí prudce bíje, neví, co to v něm pláče i zpívá! –

V polosnění sedá v zahradě pod oranži, květina mezi květiny. Bílé její nadra dmou se, jak prsíčka sněhobílých holoubátek, k sobě se tulících v úkrytu stromovém. Ruce sepjaté leží jí v klínu, v jasných jejích očích dvě hvězd se vzhlíží. –

A zase zní píseň slavíkova hájem; tóny ty sladké rozněcují v srdci děvčete touhu nevýslovnou. –

Sladkou vůní dýšou květiny, listy stromů tichounce ševlí, puká touhou závit poupěte růžového. Toužebněji a toužebněji slavík pje! – Děvče opírá hlavičku o strom, zrak jí přechází! –

Růžové světlo rozlívá se vokol ní, oživuje se háj i pažit živým ruchem. Stromy sklánějí se k sobě, ratolesti

jejich se objímají, šepotajíce si lásky tajné báje. Ptáčata se probouzí, sameček začne zpívat a samička úžeji k němu se tulí, radostně ho poslouchajíc. Věterek laškovný vzbudí vlnky na rybníku a vlny rozehrané začnou houpat v bílých lůžkách spící „vodní děvy“. – Sestřičky jejich v sukničkách žlutých co „živého ohně květ“ vznášejí se nad nimi, laškujíce s lehkorouchými libelulami, které se jim byly z náručí vyvinuly. U břehu stojí unylá vrba; dlouhé, hebké prameny vlasu chvějí se jí podél truchlivé tváře, po šíji, až k patě. –

Po trávě, jaký to lesk barev, jaký to šepot a šum! – Ten nese pláštík na sobě, lesknoucí se co safír, ten v barvě zlatové oblečen, jiný v purpuru chodí a vedle něho prochází se kapucínek v hnědém hábitu. „Svatojánčíkové“, ti jako horníčkové dělají se svými světýlky při nočních těch radovánkách parádu, zastávajíce službu světloňošů. – Lehkovážní motýlkové, ti mlsní záletníci, obletují v svých krásných, pestrobarevných pláštíkách dvorně různé skupení děvčátek. Tu líbá, tam líbá, až konečně medem sladkých úst všecek zpitý, se potácí na zelený list k odpočinku.

Tam leží s hlavou zababušenou rodná posestrice; mrzutě laje na větroplachého záletníka. Ale on jí povídá: „Přej mi té sladké rozkoše, sestro! Ach vždyť je náš život tak krátký; a neměl bych ho užít?“ a zvedá se, by letěl k novým požitkům. –

Ale ach! Kdož by se nezamiloval do těch božských děvčátek! –

Jaké to rozkošné skupení hyacintek v bílých, růžových i modrých sukničkách, plných voňavky! – Tu zase bělostná lilie ponosuje se nade všechny sestry, svojí vznešenou postavou podobajíc se Pallas Athéně. –

A ty narcisky, ty kloní hlavinky na raménka, kulatým svým očkem důvěrně na každého pohlížejíce, jako gazelky. – A cí ňadra dýšou tu líbeznou vůní, kterou zavání

stinný háj? – Tu vydechují ňadra skromných děvčátek! – Něžná konvalinka v nadýchané bílé sukýnce zahaluje se do zelené plachetky a skromná violka shrnuje všechny lističky na svoji hlavinku, aby ji nikdo neviděl. A přece ji našly! – Svatojanská muška přiletí, osvítí háj, svítí děvčátkům do očí, až stydlivě očka dolů klopí. – Nejrozkošnější však ze všech těch děvčátek přece jen růženka! – Jen se na ni podívejte! Sto sukýnek má na sobě, a jediná není zbytečná! A jaká to barva! – A jak sladký její ret! – Kdo ten líbal, do smrti nebude si sladšího přát políbení! – Vidíte, jak ten zlatohlávek zpitý na ňadrech jí odpočívá a mlsný motýlek ji obletuje. – Ba i ten pitomý chrobák zamilovaně oči po ní obrací! – Ale ne každý smí ji bez-trestně líbat! – Paní Venuše, příznivkyně její, obdařila ji nejen opojným medem, ale i trním ostrým. Kdo tím poraněn bývá, toho rány nesnadno se hojí! –

Toužebněji zaznívá píseň slavíkova, vyšším purpurem polívá se obloha. Skrze purpur trpýtí se hvězdy jako smaragdy, brilianty, rubíny a topázy. Jedna druhou stíhá, nikdy se nedostihnouce, u věčném kolotání! –

Děvčeti se ňadra šíří touhou nikdy ještě nepocítěnou; tu se před udiveným jejím zrakem ukazuje čarokrásný zjev! –

Květina vyrůstá před ní, květina nevídané krásy; listí, ratolestě i lodyha ze stříbra, zlata, z kalichů purpurových líjou se bílé proudy prášníků, jako prameny vodopádu, pel na nich, lesk diamantů. Na vrchu květiny, v okolíku rubínových květů stojí děva vznešené krásy, zahalena v roucho bílé, průhledné, kol světlého čela trpýtí se páska, utkána z hvězd.

Listy stromu chvějou se a vydávají tóny melodické, jako znění harfy, jako zpěvy andělův! –

V rajske tyto harmonie mísí se chválozpěvy ptactva, veškerá příroda plesá, lásky dech ji prochvívá. –

„Jaké to divy? – Co se to se mnou děje?“ šeptá děvče

v unešení, vrhají se na kolena před bohyni jasnou. – A bohyně sklání se k ní, tiskne políbení na její čelo. – „Tvá na věky“ šeptá panna posvěcená, klesajíc v opojení na zelený pažit! –

III

Co znamená ten hluk a shon, co dav ten lidu? – Kam vedou pannu v bílém šatu, myrtovém věnci? – Proč oplakává ji rodina? – Snad ji budou pálit na hranici? – Či snad v chrámu velkokněz s napřaženým nožem čeká, by vroucí srdce panenské vyřízl, klada je za obět na oltář chladné modle? –

Snad tak panna myslí, že se noha její, kráčejíci přes práh chrámu, třese a tvář bledne? – Ale, vždyť se odbývat má slavnost lásky, spojení dvou milujících srdcí? –

A v chrámě vítá je kněz v zlatohlavu, ověncené družky, hlučné fanfáry, hejno diváků, hořící svíce, červeně obeštřené klekátko! – Nevěsta bledne a bledne, ret její mře! –

Krásně mluví kněz o povinnostech, o věrnosti manželské, o poddanosti, ale nevěsta neposlouchá; duše její dlí mezi vysokými fikusy, u nohou vznešeného obrazu, který jí zvěstuje učení o božské, svobodné lásce, při níž není třeba slibů, ni přísah! –

Domluvil kněz. Od nevěsty žádá se přísaha, přísaha taková, že chce s mužem, který ruku její ve své drží, že chce s ním jít životem, s ním být v dobrém i zlém až do smrti. Trpělivě že chce snášet vše, cokoliv na ni vloží, zapřít se v každé době, stát se dobrovolně otrokyní! –

Kostelem zazní truchlivé „ano“ – a zlatá páska, páska to nerozlučná, otáčí se kolem ruky nevěstiny. – Ó nevěsto, běda ti! – Co jsi to udělala v nevědomosti! – Tys zhřešila! – Jinému zadala jsi duši, jinému tělo, a tebe celou pojal ďábel v náruč! –

Jí a píše, zpívá a tančí se, vše za štěstí a zdar manželů. – Nevěsta musí též v kolo! – Vrhá se v ně, jak by chtěla v divém víru zahynout, sama sobě jak by utéct chtěla. – Tu zazní jí do ucha: „Pojď se mnou!“ –

Mráz ji obejde, zapomíná, že myrtoovou korunou zdobena, praví vzdorně: „Nepůjdu!“ – „Musíš, jsi má!“ zní odpověď. Nevěsta klečí u okna. Za ní stojí svatební lože, úšklebná tvář satyra rozhrnuje bílé záclony. – Naslouchá nevěsta hudbě? – Modlí se? – Dmou se jí prsa touhou? –

Neslyší hudbu, nemodlí se, srdce sotva že bíje. Měsíc i hvězdy bledě svítí. – V zahradě smutno! – Nevěsta vzpomíná na zářící se nebe, na májovou noc! –

Vidí před sebou čarokrásný zjev, děva ladná na ni se usmívá; – ale jiný to ret, co k ní se sklání, do jiného náručí bezvolně klesá a zjevení mizí, hvězdojasná členka bohyně zahaluje se v šedou mhu. –

Ráno při usvitu vstává s lože bledá žena. Zmateně ohlíží se kolem sebe; vidí lože panenské, poskvrněné mužem, který duši její cizím zůstal, vidí zcuchané roucho svatební, svadlý věnec! –

Nebe je šedé; krajina pokryta sněhem a ze stromů žlutý list, jeden po druhém – jako naděje zklamaného srdce – opadává. – Zatřese se žena, horké slze padnou na věnec, a klesajíc na kolena, modlí se: „Svatá Máří Magdaleno, stůj při mně!“ –

IV

Zahalena v černý závoj, kráčí žena na horu. Cesta je příkrá, drsná, skluzká. Noha její rozedrána do krve, šat pomazán, poslínán od slin plížící se havěti; – roztrhán od trní a bodláci. –

Na zemi se nezelení, na nebi se nesvítí. Chmúry těžké kolem ženy se hrnou, zastíňují jí cestu. Pod nohou vidí

propast a divé proudy valící se v ní řeky. K smrti utýraná, umdlená, stojí na rozcestí! – A kde je ruka, která by ji vedla, která by jí ukázala: „Tudy jdi!“ – Nikde. – Ona musí sama a vždy sama kráčet. –

Zoufale dívá se do ječících vln. – „Zdaž by nebylo lépe vrhnout se do chladného proudu, rázem ukojit všechny ty touhy, zlčít palčivé bolesti a rány?“ praví sama k sobě. „K čemu plížít se životem dále? – K čemu? – Kde cíl mé cesty? – Kde jaké ukojení, usjednocení? –

Touha neodolatelná pohání mne sem a tam; hned bych čelo koupat chtěla v požárech paprsků slunečních, hned je ponořit do hlubin moře a na perutích větrů chtěla bych světem kroužit! – Láskou horoucí objímám svět; lásku podávám lidem – a oni – špendlíkem mi srdce rozdírají! – Že se lásce kořím, nazývají hříchem; že svobodu miluju, – křížují mne –, pravdu když mluvím, zle je, a lhu-li, lajou mi! – Jak to nést? – Rámě moje není titánské! – Slabá jsem žena – nemocna, jsem hříšnice! –

V nevědomosti zhřešila jsem proti tobě, lásko svatá! – Trest mne neminul! – Já se kála! – A nyní, plamenem bolesti očištěna, uvědoměna, vrhám se k tvým nohám, všemohoucí, svatá lásko! Přijmi dítě své v milost svou! Sešli mi hvězdu, která by osvětila dráhu života mého! – Svatá Maří Magdaleno, pros za mne!“

K nebi zdvihá žena rámě svoje, s hlavy padá jí černý závoj, čelo jí svítí, chmúry se rozptylují. –

Kolkolem rozlívá se růžový svit, na nebi třpýtí se slunce, měsíc i hvězdy, země odívá se zelenem, květiny dýšou vůní líbeznou, s hory zaznívají harmonické tóny čarovného stromu, jako harfy znění, hlahol zpěvů andělských, klokot slavíka! –

Ladná děva sklání se k ženě, v náruč ji pojímá a unáší k světlému trůnu, kde vznešený vidí žena obraz svůj v živé krásě! –

A vstříc jí přicházejí krásné postavy s ozářeným čelem,
vítajíce ji, nazývajíce ji „Sestrou!“ –

A jedna z nich, ta nejkrásnější, zahalena v prameny zlato-
skvoucích vlasů, kleká s ní k nohám Jeho, plesajíc s na-
dšenou tváří: *To je náš Bůh! – Bůh ten je Láska! Milujte,
a budete spasení!* –

Psáno milému příteli Jozefu Fričovi od Boženy Němcové.